

הלכות שבת

דינים השייכים מערב שבת

א) **שבת** קודש הוא האות הגדול והברית שנתן הקב"ה לישראל. למען ידעו כי ששת ימים עשה כל מה שברא בשמים ובארץ. וישבות ביום השביעי. ולפי שהוא עיקר הגדול באמונה להאמין שהקב"ה ברא העולם ומלאו ואנחנו עבדיו וחייבין לעבדו בגופינו ונשמתינו. כי הוא המחיה לכל ומשגיח על כל ונותן לחם לכל. ובידו להמית ולהחיות. כי הוא הבורא היוצר והעושה. לכן בא אזהרה הזו על שבת י"ב פעמים. יוכל האדם להתבונן ולנסות כי כאשר יכין האדם את דעתו ויהיה יראת ה' בלבו באמת ויהיו מעשיו רצוים אזי בודאי [א] לאחר שטבל בע"ש הכוונה רצויה לקבל קדושת שבת. יבין בדעתו שנתוסף לו נשמה יתירה. כי ירגיש בנפשו יראת רוממות שבאה לו עד שתבער בו אהבת ויראת ה' וזה בדוק ומנוסה מכמה אנשים כמה פעמים בלא שום ספק אבל כשאין נשמתו טהורה אזי לא ירגיש בקדושת שבת ולכן כיון שמאוד גדלה קדושתה לכן רצה הקב"ה לזכות אותנו שנוכה כולנו לנשמה יתירה וקדושה יתירה בשבת. ולכן צוה אותנו לשבות ביום הקדוש הזה

עונג שבת

[א] **לאחר** שטבל כתב בע"ש בשם גדול אחד וז"ל ואחר נטילת הלפרינים ילך להטהר במקוה לכבוד שבת קודש ובודאי אדם שבלתי טהור מטומאת קרי או מזיווג של טבילה מזה בודאי חיוב גדול הוא לטבול א"ע עכ"פ בעש"ק שלא יכנס בקודש וטומאת הגוף עליו ח"ו אלא אף מי שעומד בחזקת טהרה מזה גדולה לטבול בעש"ק כי הטבילה בעש"ק מועיל לקבל נשמתו יתירה בשבת ובלתי טהרה המקוה לא יסיגנה וז"ל הוזה"ק פ' ויקהל דף ר"ד ע"א כד עאל שבתא אינטריכו כל אינון עמא קדישא לאסמחיה גרמייהו משימושא דחול מאי טעמא בגין דבטול רוחא אחרא

ולכבדו ולענגו עד שאמרו [ג] ששקולה שבת כנגד כל התורה. וכל המשמר שבת כהלכתו מוחלין לו כל עונותיו. וכל המחלל שבת כאלו עובד ע"ו. ולכן מחוייבים אנחנו לכבד יום הקדוש הזה וצוה לנו הכתוב לכבדו בכל דבר מימות החול כמ"ש וכברתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר. ר"ל שתכבדו בכל דבר שאפשר לכבדו. ושלא לעשות דרכיך כמו בחול. ושלא להמציא חפצך כמו בחול ושלא לדבר דברים כמו בחול. ולכן ארו"ל שצריך לכבדו בכסות נקיה דהיינו שילבוש בגדים נאים כפי יכולתו ועכ"פ ישנה ממה שלבוש בחול בכל מה דאפשר ומוזה תראה איך טועים עוברי דרכים כשהם על הדרך אין לובשים בגדי שבת והם בחושך ילכו. כי שבת קודש צריך לכבדו אפי' בתדרי חדרים ואפי' בינו לבין עצמו כמ"ש כי בני ובין בני ישראל והלא הקב"ה מצא כה"כ. עוד טועים אפי' הכתובת שלובשים להנאת עצמם אינם לובשים

עונג שבת

אחרת אולא ושטיא ושריא על עמא וכד בעי בר נש לנפקא מן האי רוחא ולאטלא ברות אחרת קדישא עילאה בעי לאסחאה גרמייכו למשרי עליה האי רוחא עלאה קדישא עכ"ל הזוהר: [ג] ששקולה שבת כו'. עיין בספר הזכירות ח"ל כי ר"ה הקב"ה לזכות את ישראל לקדש כל אחד מישראל את רמ"ח אבריו ושם"ה גידיו להיותם קדוש לה' כו' ונתן לנו את תורתו הכלולה מתרי"ג מצות כל מצוה מחזק אבר אחד כו' וכל עוד שלא קיים כולם הרי עדיין חסר אבר והוא בעל מום ומוכרח לבא בגלגול עד שיתקן כו' ולאו כל אדם יוכל לזכות לקיים את כולם מפני כמה עכובים ומוניעות. הנחילנו הקב"ה מתנה טובה ושבת שמה שעי' שמירתו את השבת כהלכתו הוא מקיים כל תרי"ג מצות בפועל עיי"ש וצוה עושה לבוש רוחני לכל רמ"ח אבריו ושם"ה גידיו ושורה עליו הנשמה קדושה ואז יבוער רוח הטומאה ממנו כי כשה קם זה נופל. ומוזה נתבאר שאם אדם מישראל רוצה לגשת אל הקודש ולהיות לדיק גמור אין לו שום תקנה אחרת רק ע"י שמירת שבת כהלכתו כי אז שורה עליו הנשמה קדושה כאילו קיים כל התרי"ג מצות בפועל וכו' וכן אם ירצה אדם לעשות תשובה שלימה על כל עונותיו בין על

בע"ש לכבוד שבת אלא בשבת בבוקר. לכן יזהר כל אדם לרחוץ עצמו בחמין על כל פנים [נ] פניו ידיו ורגליו וללבוש בע"ש סמוך לערב כתונת לבן ובגדי שבת אפי' כשהוא בדרך או לבדו בביתו וידמה במחשבתו שהמלך בא אצלו בביתו וכ"ש שבת קודש שבא לו חלק מנשמה קדושה ונר ה' נשמת אדם ואשרי מי שמבין למה אומרים באי כלה בודאי יראה ורעד יבא בו לכבודו יותר מאלו בא אליו מלך בשר ודם:

ב) **בבבב** כבוד שבת להכין ביתו שיהיה נקי ומהודר במה דאפשר לו ולהציע השלחן יפה ונרות דולקות שהוא כבוד ועונג ושלוש בית שלא ילך בחשך ויכשל בעצים ואבנים ולפיכך צריך להדליק אף בבתים שאינו אוכל שם אם משתמש בהם בשבת וידליק לפחות ב' נרות וכשהוא אצל אשתו אשתו מדלֶקת ומברכת ואפילו אם הוא מדליק ג"כ אינו מברך אבל אם הוא בדרך וכן אם אין לו אשה אם יש לו חדר מיוחד אעפ"י שאינו אוכל שם מדליק ומברך. ואם אין חדר מיוחד אלא שאוכל על שלחן בעל בית חייב להשתתף בפרוטה. וצריך לאכול במקום הנרות אם לא שיש שם צער מחמת זבובים וכיוצא בו דהנרות לתענוג ולא לצער. וחייב כל אדם להזהיר בני ביתו ולהשגיח בע"ש ולרזום שלא יבואו חלילה לידי חילול שבת. ואשרי לאדם [ז] שמטריח עצמו בהכנת צרכי שבת. אבל זאת חוב הוא על כל אדם כשרואה שיוכלו לבצ לידי חילול שבת. אזי אין זה מצוה בלבד אלא חוב גמור שיאמץ בכל כחו בכל מה דאפשר לסייע בעצמו ולא יחוס על כבודו כי במה נחשב הוא נגד כבוד השבת אשר

עונג שבת

הידועים בין על שאינם ידועים לו שחקנתו לקיים חבילות חבילות של מנות וכו' וזה אי אפשר וכו' והאי יתן אל לבו את התועלת הנפלאה הזו לנפשו רוחו ונשמתו וישמור שבת בכל יכלתו וטוב לו צטוה"ז וצטוה"ב עכ"ל: [ג] פניו ידיו ורגליו. עיין בשע"ת סימן ר"ס צטס האר"י ז"ל שזנהגו לרחוץ תחלה פניו ואח"כ ידיו ואח"כ רגליו, כסדר האמור דוקא, דלא כמו שיש רוחלין הידים ואח"כ הפנים, עכ"ל: [ד] שמטריח עצמו. כדמלינו באמוראים, רב מסדרא ה' מחתך את

נוהר על זה מבורא העולם כולו ואפי' לכבד הבית בעצמו ולסייע בתיקון המאכלים. כלל של דבר כל מה שביכולתו חייב לעשות כאלו היה עבד נמכר למלך בשר ודם שבודאי אז לא יאמר איך אולול כבודי ומכ"ש לכבוד הקב"ה ולא יבוש מבני אדם שילעייגו עליו כי מוטב שיקרא שוטה בעיני בני אדם ולא יהיה רשע ח"ו בעיני הקב"ה ובאמת אדרבה גם בעיני בני אדם יהיה לו לכבוד וכל מעשיו יהיו לשם שמים:

ג) בכלל המצוה שיהיה כל אדם נוהר כשהוא בדרך שעכ"פ איזה שעות קודם השבת [ה] יכנס לאושפיוזא להכין צרכי שבת ומכ"ש שלא יבא ח"ו לידי חילול שבת כנודע הרבה פעמים רחמנא ליצלן, ואם היה בדרך וע"פ אונס חשכה לו, אם הסוסים של א"י וגם הבעל עגלה הוא א"י אזי יניח כל החפצים מעליו בעגלה והוא ילך ברגליו ובלבד שלא יצא חוץ לתחום ויוהר מאוד שלא יגער בבהמה או יעשה שאר דברים שיגרום שמחמת זה תלך הבהמה כי אז עובר משום לאו דמחמר כדכתיב לא תעשה מלאכה אתה ובהמתך ור"ל מלאכה שנעשית בשותפות ע"י אדם ובהמה דהיינו שמנהיגה ע"י קולו וכיוצא בו ובזה אין חילוק אפי' הבהמה של א"י ואם הבהמה של ישראל אזי אפי' אינו מחמר אחריה עובר עכ"פ משום שביתת בהמתו כדכתיב למען ינוח שורך וחמורך כו'. ולכן אם הבהמה של ישראל כיון שהוא אונס יכול לסמוך ולהפקיר הבהמה קודם חשיכה אבל אם אינו אונס אזי לא יסמוך על זה כ"א בהכרח גדול אזי ימכרונו לא"י במכירה גמורה כמו

עונג שבת

הירק דק דק, ורבה ורוב יוסף היו מבקטין עלים, ור' זירא ה' מודליק את האש, ורוב נחמן ה' מתקן את הבית ומכניס כלים הנריכים לשבת ומפנה כלי החול: [ה] יכנס לאושפיוזא להכין לרכי שבת כו'. מפני שכונה פעמים נכשלים ע"ז וזאים לידי חילול שבת, כי בעל אושפיוזא או אפילו בביתו כשבא סמוך לשבת מוסיפין לבשל בשבילו ומחללין שבת, וגם כמה פעמים יארע דלא יגיע למלון ולביתו מבעוד יום עד שחשכה ממש, וכונה חילול שבת יש בהולאה והכנסה ויליאה מחוץ לתחום ושביתת בהמתו, ולכן כל זאת ישים האדם

שמוכרין חמץ ומבואר בחיבורי חיי אדם כלל נ"ח. ודע שמי שחשכה לו והעגלה בא בשבת מחוץ לתחום אסור למלטף הדברים שבעגלה רק בתוך ד' אמות או באותו שטאף או בחצר או עיר המוקף מחיצה אבל לא חוצה לו ואם יש שם אוכלין ומשקין אסור לאוכלן בשבת כדין דבר הבא מחוץ לתחום לקמן (סי' מ"ד):

ד) **מכילין** הכבוד לענגו במה דאפשר במאכל ובמשתה. וחוב גדול הוא. וי"א שהוא מדאורייתא שיאכל ג' פעמים בשבת ואפי' היה אנוס או קצת חולה בליל שבת שלא היה יכול לאכול אפי' כזית פת מחוייב לאכול ביום ג' פעמים [ו] כדי שיאכל בשבת ג' סעודות. ואז יקדש בשחרית קידוש של לילה. ואזי להם לאנשים המבטלים אפילו סעודה אחת כי הם מראים בעצמם שאינם מזרע ישראל כדאיתא בזהר ואם קשה לו לאכול מ"מ ידחוק עצמו עכ"פ לכזית פת:

ה) **מכילין** הכבוד לקדש והיא מצות עשה מן התורה. וגם נשים חייבות בקידוש מדאורייתא להזכיר בפה שהוא יום קדוש. [ו] יאמר ויכולו להעיד שהקב"ה ברא העולם בששה ימים וישבות בשבת קודש. ולכן חייב כל איש ואשה לשמוע קידוש. ובעלי אושפזיכנות שהנשים הולכות הנה והנה ואינם שומעים קידוש מבטלים מ"ע. ולכן צריך כ"א להזהיר לב"ב שישבו על השלחן וישמעו כולם. ואסור לאכול בלא קידוש ואם לא שמע אחד מבני ביתו קידוש והוא אינו יודע לקדש בעצמו אזי חייב הבעל הבית או אחר לקדש עוד הפעם אעפ"י שכבר יצא. וצריך

עונג שבת

ללבו וימחר לשבות אפילו בכפר, ולא יסיתנו היצר לומר עוד היום גדול והדרך טוב, (מ"ב בס"י רמ"ט): [ו] כדי שיאכל בשבת ג' סעודות. וכדאיתא בגמרא שבת (ק"ו) חייב אדם לאכול ג' סעודות בשבת, ואסמוכהו אקרא. דכתיב ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לה' היום לא תמלאוהו בשדה, ומלחא היום כחוב בקרא זה, ואחז"ל (שם קי"ח) כל המוקיים שלש סעודות בשבת כולל משלש פורעניות, מחבלו של משיח ומדינה של גיהנם וממלחמת גוג ומגוג: [ז] יאמר ויכולו. יש לומר ויכולו מעומה, כי מחילין

לזהר שלא יצא מביתו לאחר הקידוש עד שיאכל באותו מקום עכ"פ כזית פת או עכ"פ כזית מדבר שמברך עליו במ"מ או עכ"פ שישתה רביעית יין בפעם אחת בלא שום הפסק שראוי לברך אחריו ברכה אחרונה אם לא שיהיה בדעתו לאכול בחדר אחר שאצלו באותו בית ובאם לאו צריך לתזור ולקדש ואפי' קידש ודעתו לאכול אחר זמן ואכל אחר זמן לא יצא אלא יקדש ויאכל מיד באותו מקום. קידש על כוס וסבור שהוא יין והוא שכר או דבש במדינותינו שהוא חמר מדינה יצא ידי קידוש אלא יאמר בשכמ"ו על שבירך לבטלה ויברך שהכל ואם הוא בדעתו לשתות יין יקח כוס אחר יין וא"צ לברך בפה"ג ואפי' היה מים אלא שהיה החלות מונחים לפניו יצא ג"כ ידי קידוש דלו יהא דאין לו יין. גם בשבת בשחרית חייבין בקידוש בין איש או אשה גם בהבדלה חייבים אנשים ונשים אבל אין איש שיצא בהבדלה רשאי לעשות הבדלה בשביל אשה ואם אין לו יין כשר או יין צמוקים טוב שבודאי יש בו טעם יין מוטב לקדש [ח] על הפת: (ו) א"ל תשמע לדברי היצר הרועה לאבד נפשך אחר שמצוה לענג שבת וא"כ ילך ויטייל כי הוא לו לעונג הא למה זה דומה למצות שמחת י"ט שפתוי היצר הוא לשמוח בשמחות הוללות וטויל ובאמת אין כוונת הש"י על שמחה זו ועל עונג זה כי כוונתו יתברך לזכות אותנו שנשמוח ביו"ט במאכל ובמשתה ושמחת לב בספור נפלאותיו ולומר שבחיו וכן הוא מצות עונג שבת שיענג גופו במאכל ובמשתה ומעט שינה ובוה הכל שוין אבל

עונג שבת

יום הששי ויכולו השמים, שנרמו טס הוי"ה בר"ת ועומדים קלח לכבוד השם (רמ"א ורו"ש), גם לריך לומר בלחש ויהי ערב ויהי בוקר, כדי שלא לחלק פסוק לשנים, דכל פסוקא דלא פסקי משרע"ה לא פסקינן (רי"ע): [ח] על הפת. וכשמקדש על הפת יניח ידיו על המפה ועל הלחם משנה בשעת אמירת ויכולו, וכשסיים ויכולו יגלה הלחם משנה ויניח ידו עליהם ויברך המוליא, וכשיגיע להשם יגביה שניהם למעלה עד שיגמור השם, ואח"כ יניחם, ואחר גמר המוליא יכסם במפה ויניח ידו עליהם עד שיגמור הקידוש (תד"ה):

הטיוֹל ולדבר דברים של מה בכך אין זה עונג של מצוה רק של הוללות. ומכ"ש לבעלי אומנות וסוחרים העוסקים כל ימי השבוע בפרנסה. להם לא ניתן השבת רק לאכול ולשתות מעט ולעסוק כל היום בתורה כי זה הוא חייו והעונג הגדול לנשמתו ומה יתרון לעונג גופו אם רוחו ונשמתו הם לעולם ביגון ואנחה ולכן עכ"פ יענג נשמתו בשבת ויו"ט בתורה ומצות:

ז) **מרגלא** בפומיה של עמי הארץ שכל זמן שלא אמרו מזמור שיר ליום השבת אע"ג שכבר הוא לילה לא חל שבת אל תאבה ואל תשמע רחמנא לציצן מהאי דעתא כי שבת ממילא בא. ולכן צריך כל אדם לזהר שעכ"פ שעה קודם הלילה בחורף להדליק הנרות אף שלא קראו עדיין לבית הכנסת והאוהב את נפשו שלא יבא לידי חילול שבת אוי מן ר"ח חשוון עד ר"ח שבט לא יחוסר אף רגע אחת שבשעה חצי ד' על הזייגער לאחר חצות בע"ש כבר יהיה כל הנרות דולקות והקדרות טמונים ויקבל שבת ואז ילך לבטח ואם יתאחר מעט מכניס עצמו בסכנה גדולה מאוד ומכ"ש כשיש בהכ"נ בעיר אזי תיכף משקבלו הקהל שבת חל השבת על כולם בעל כרחו אפי' הוא עדיין יום גדול ועכ"פ כשהזייגער מכה ד' אזי אסור לכל אדם לעשות שום מלאכה והעובר ע"ז הוא מחלל שבת וצריך תשובה וסליחה וכפרה:

ח) **מדרך** הנשים שקודם שמדליקין הנרות הם רוחצים ומלבישים עצמם בבגדי שבת ובאמת כוונתם רצויה וטובה ואשרי חלקם אך לא כל זמן שוה כי בודאי כאשר הוא סמוך לשבת והזמן קצר מוטב שתדליק נרות בבגדי חול כדי שלא תכניס עצמה ח"ו בספק איסור סקילה ואח"כ תוכל ללבוש בגדי שבת ועכ"ז צריך כל איש להשגיח בביתו שלא יבאו לידי חילול שבת כדאיתא במתניתין ג' דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו כו' הדליקו את הנר ולכן מהראוי להתפלל מנחה גדולה כדי שיהיה פנוי ושלא ילך לבהכ"נ עד שידליקו כל הנרות כי נשים דעתן קלות וכאשר יראה שהזמן קצר לא ימתין על אשתו וידליק בעצמו כשהיא אינה שומעת לו וכאשר יהיה ח"ו שום ספק אם הוא בין השמשות קודם הלילה אזי לא יניח להדליק רק ע"י איי:

ט) אסרו חז"ל להטמין אפי' בע"ש בדבר המוסיף הבל גורה שמא יטמין ברמץ ר"ל אפר וגחלים ובשבת יחתה בגחלים ולא נקרא הטמנה אלא כשמטמין הקדרה כולו מלמעלה ומלמטה ומכל צדדיו ונוגע בקדרה עצמה. אבל מה שאנו מטמינין בתנור כיון שאינו נוגע בקדרה מכל צדדיו לא מקרי הטמנה ומ"מ יש לזהר כשמטמינין קאווע בחול כיון דחול הוא דבר המוסיף הבל ומכ"ש שמכסה מלמעלה בבגדים דהוי הטמנה אך שהעולם מקילין בזה דסומכין על הפוסקים דס"ל דהטמנה שאסרו חכמים היינו דוקא כשמטמין לצורך הלילה אבל לצורך מחר לא הוי הטמנה. ומ"מ זה אינו מספיק אלא להתיר בדיעבד וצ"ל דס"ל דהוי שעת הדחק וכדיעבד דמי ומ"מ מי שיוכל לזהר בזה בודאי צריך לזהר שעכ"פ לא יכסה מלמעלה רק שיהיה מגולה. וכ"ז בהטמנה אבל אם אינו מטמין רק שהקדרה עומדת אצל האש מותר ואם אין הגחלים מונחים סביב הקדרה מותר הישראל בעצמו לטלו בשבת אבל אם הגחלים מונחים סביב הקדרה אסור ע"י ישראל אבל ע"י א"י מותר. ובשבת אסור להטמין אפי' בדבר שאינו מוסיף הבל כדלקמן במלאכת אופה:

י) אסור ליתן פת בתנור סמוך לחשיכה אא"כ יש שהות שיקרמו פניו קודם שבת וכן כל דבר שאינו נאכל חי אסור ליתן סמוך לחשיכה אא"כ יש שהות שיתבשל קודם חשיכה כמאכל בן דרוסאי דהיינו שלישי בישולו:

ל"ט מלאכות

יא) צוה יוצרינו שלא לעשות מלאכה בשבת ואמנם לא נקרא מלאכה כפי קוצר דעתינו שהרי המפנה כלים כל היום בביתו פטור והמוציא מחט מרה"י לרה"ר חייב אלא כל הדברים הם מסורים למשה מסיני שכל מלאכה שהיו צריכין [א] למלאכת המשכן

עונג שבת

[א] למלאכת הנושקן. עיין במס' שבת (דף נו"ט) בגנו' ובמס' טס, ועיין ריש נוס' ב"ק עיי"ש:
ואפי'